

NÓI XẤU

“Lạy Chúa, ai được ở trên núi thánh của Ngài? Là kẻ sống vẹn toàn, luôn làm điều ngay thẳng, bụng nghĩ sao nói vậy, miệng lưỡi chẳng vu oan, không làm hại người nào, chẳng làm ai nhục nhã.” (Tv 15:3)

Tôi dịch cuốn “Observations on Catholic Moral Teaching” (1819) của tác giả Alessandro Manzoni. Trong đó cho biết rằng nếu làm theo sự khôn ngoan, các chính trị gia sẽ có nhiều tự do hơn để tham gia vào công việc của họ, các phương tiện truyền thông có thể mang tính xã hội, và các nhà thờ của chúng ta có thể trở thành các địa điểm của đức ái.

Động cơ chính và phổ biến khiến chúng ta nói xấu người hàng xóm là gì? Vì chúng ta yêu sự thật? Vì chúng ta muốn phác họa sự phân biệt giữa nhân đức và thói xấu? Và kết quả thường thấy, có lẽ là chúng ta đặt ra sự thật trong ánh sáng rõ ràng, rằng chúng ta tôn vinh đức hạnh và ghê tởm thói xấu? Thoáng nhìn đơn giản vào xã hội sẽ thuyết phục chúng ta ngay lập tức về chiều ngược lại, và cho thấy động cơ thực sự, các tính năng thực sự và kết quả chung của việc nói xấu.

Hãy cân nhắc những cuộc trò chuyện nhàn rỗi của con người. Trong sự phù phiếm của mình, ai cũng muốn mọi người chú ý đến mình, nhưng người đó gặp một trở ngại: tất cả những người khác trong sự phù phiếm của họ đều tìm kiếm điều tương tự. Vì vậy, họ chiến đấu với mọi kỹ năng của mình, đôi khi với sức lực công khai, để giành lấy sự chú ý mà hiếm khi được dành cho họ. Vậy tại sao quá dễ dàng để một người cảm thấy thoải mái khi họ tuyên bố rằng họ sẽ nói xấu người hàng xóm của mình? Tại sao không phải là giữ sự khuây khỏa nào đó tồi tệ cho rất nhiều niềm đam mê của mình? Ôi những đam mê như thế! Có niềm tự hào rằng trong công việc thầm lặng làm cho chúng ta thấy sự vượt trội của mình khi hạ bệ người khác, điều đó an ủi chúng ta về những thất bại của mình với ý nghĩ rằng người khác cũng vậy, hoặc tệ hơn. Thật khổ sở cho kẻ sai lầm! Khao khát sự hoàn hảo, người đó chế giễu sự giúp đỡ mà tôn giáo đem lại cho họ vì đã tiến tới sự hoàn hảo tuyệt đối mà Chúa đã dành cho họ, và thay vào đó họ bận rộn với sự hoàn hảo tương đối; họ khao khát không chỉ là người tốt nhất, mà là người thứ nhất; họ muốn không chỉ vĩ đại mà còn tự so sánh với người khác.

Có sự ghen tỵ, đố kỵ, không thể tách rời khỏi sự kiêu hãnh: sự đố kỵ vui với điều ác trong khi sự đức hạnh vui với điều tốt; sự ghen tỵ hít thở dễ dàng hơn bất cứ khi nào thấy một người tốt bị bôi nhọ, thấy có ít nhân đức hoặc tài năng. Có sự hận thù, nó khiến chúng ta mau chóng tìm thấy cái ác; lợi ích cá nhân khiến chúng ta ghét một đối thủ cạnh tranh trong mọi lĩnh vực. Những người này và những người khác giống như họ là những đam mê khiến chúng ta dễ dàng nói xấu và nghe theo nó. Họ giải thích một phần niềm vui xấu xa mà chúng ta cảm thấy khi cười nhạo ai đó và lên án người đó. Họ giải thích lý do chúng ta quá nuông chiều và yếu đuối về lý luận khi chúng ta phát hiện sai lầm, trong khi một hành động tốt phải vượt qua một tòa án nghiêm khắc nhất trước khi chúng ta tin nó hoặc ý định chính đáng và thuần khiết phía sau nó. Không lạ gì nếu tôn giáo không biết phải làm gì về những đam mê này và những gì thiết lập trong hành động. Bởi vì làm sao những thứ vô giá trị như vậy tìm ra vị trí trong công trình vĩ đại của tình yêu và sự khiêm nhường, đạo đức và lý trí, mà tôn giáo muốn nuôi dưỡng trong trái tim của mọi người?

Khi nói xấu, có sự hèn nhát giống như sự tố cáo bí mật, làm nổi bật sự phản đối của nó đối với tinh thần của Tin Mừng, là tất cả sự thẳng thắn và phẩm cách. Vì tinh thần của Tin Mừng ghê tởm mọi thứ giấu giếm và lén lút, do đó bạn có thể làm tổn thương ai đó mà không lộ ra chính mình. Trong những thứ khác biệt phải phát sinh giữa con người khi họ bảo vệ những gì chính đáng, Tin Mừng đòi hỏi tư cách đạo đức phải có lòng can đảm. Thường thì người ta có thể kiểm soát người khác mà không gặp rủi ro nào; đó là tấn công một người không thể tự vệ; và thường với sự chỉ trích, có pha vào vài lời tăng bốc, vừa dễ tiện vừa quý quyết, đối với người nghe điều đó. Thiên Chúa truyền lệnh qua ông Môsê: *“Người không được rửa người điếc, đặt chướng ngại cho người mù vấp chân, nhưng phải kính sợ Thiên Chúa của người.”* (Lv 19:14) Các nhà luân lý Công giáo cũng áp dụng điều đó đối với người vắng mặt, cho thấy họ đã đi vào tinh thần đích thực của tôn giáo đòi hỏi

khi chúng ta thấy mình chống lại người khác, chúng ta giữ lòng bác ái và chạy trốn khỏi mọi thứ dè tiện, hèn hạ, bất lịch sự.

Nhiều người nói rằng nói xấu là một loại kiểm soát giúp giữ cho con người gắn liền với nhiệm vụ của họ. Như thể một tòa án nhồi nhét các thẩm phán thích chống lại bị cáo, nơi mà bị cáo không được đối chất cũng không được lắng nghe, nơi mà bất kỳ ai đưa ra lý do của mình sẽ bị ngăn chặn hoặc bị chế giễu, trong khi mọi điểm về việc truy tố sẽ được bày ra một cách cẩn thận – như thể tòa án như vậy rất phù hợp để làm giảm số lượng tội phạm vậy! Nhưng có thể nhận thấy rằng chúng ta tin vào việc nói xấu dựa trên các lập luận cho rằng, nếu chúng ta quan tâm đến việc kiểm tra sức mạnh của họ thì sẽ không bao giờ đủ để thiết lập một xác suất sơ sài.

Nói xấu làm cho một người tồi tệ thành một người nói và lắng nghe, nó cũng thường làm cho một người tồi tệ thành một nạn nhân. Khi việc nói xấu tấn công một người vô tội để buộc tội một cách bất công trong những điều tồi tệ nhất, thật là một cám dỗ đối với người đó! Có lẽ họ đã đi trên con đường trung thực dốc đứng, tìm kiếm sự chấp thuận của người khác – đầy đủ ý niệm đó, bình thường nhưng sai lầm, rằng đức tính đó luôn được nhận biết và được đánh giá cao. Sau đó, thấy không phải như vậy đối với trường hợp của mình, họ bắt đầu tin rằng đức hạnh chỉ là cái tên trống rỗng, và tâm hồn họ, đã nuôi dưỡng những hình ảnh vui mừng và bình an của sự hoan nghênh và hòa hợp, bắt đầu nếm trải sự cay đắng của lòng hận thù; và nền tảng không ổn định mà họ xây dựng đức hạnh của mình đã nhường chỗ. Họ sẽ hạnh phúc hơn biết bao, nếu điều đó khiến họ nghĩ rằng lời khen ngợi của người khác chỉ là phần thưởng không an toàn – không là phần thưởng.

Than ôi, nếu sự ngờ vực ngự trị giữa những con người, một trong những nguyên nhân là sự dễ dãi với việc nói xấu. Bạn bắt tay người khác, với nụ cười thân thiện, rồi thấy người đó đi ra phía sau. Làm sao mà không nghi ngờ rằng trong cách thể hiện tự trọng và tình cảm vẫn có sự phản bội tiềm ẩn? Nhưng nếu sự gièm pha bị cấm, niềm tin sẽ tăng lên cùng với lòng nhân từ và sự bình an. Bạn có thể ôm người kia và chắc chắn rằng sau đó họ sẽ không biến bạn thành người bị họ sỉ nhục và chế nhạo, bạn cũng sẽ làm như vậy một cách tự nhiên, với cảm giác nhân ái thuần khiết và tự do hơn.

Nhiều người nghĩ rằng những người chậm chạp cho rằng cái ác quá đơn giản và thiếu kinh nghiệm; như thể nó thể hiện sự sáng suốt tuyệt vời khi cho rằng mọi người trong mọi trường hợp sẽ chọn điều tồi tệ nhất. Trái lại, một quyết định phán xét nhần nhục, cân nhắc từng lời tố cáo và thỏa mãn những lỗi lầm thật với lòng trắc ẩn, đòi hỏi một thói quen phản ánh về động lực to lớn, về bản chất của con người và sự yếu đuối của người khác.

Khi một người nghe thấy tiếng xì xầm chống lại mình (và người cung cấp thông tin là những đứa con hoang của những kẻ nói xấu), họ phải chịu sự bất công mà chỉ mình họ có thể biết, nhưng mọi người khác cũng có thể phải chịu trách nhiệm. Họ đã hành động trong hoàn cảnh phức tạp mà chỉ mình họ hiểu được; kẻ gièm pha của họ, không kín đáo với tất cả, đánh giá họ theo một thực tế trần trụi và theo quy tắc mà họ không thể áp dụng với bất kỳ cách tính nào; có thể là họ trách móc người kia đã không làm những gì phải làm, có lẽ vì họ không có cùng niềm đam mê. Và ngay cả khi người đàn ông bị kiểm soát buộc phải thừa nhận rằng việc nói xấu không phải là vu khống, hầu như họ không thể di chuyển để xem xét lại cách thức của mình. Hơn nữa, họ trở nên phần nộ, không nghĩ đến việc sửa đổi chính mình. Họ quay lại để xem xét cách mà kẻ gièm pha tự hướng dẫn, để tìm ra điểm yếu nào đó, để lật ngược tình thế. Tình không thiên vị hiếm thấy ở con người; càng hiểm hơn trong số những người bị xúc phạm. Vì vậy, nếu đi vào một cuộc chiến khốn khổ, chúng ta không ngừng phơi bày lỗi lầm của người khác nhưng lại làm ngơ lỗi lầm của chính mình.

Khi lợi ích của chúng ta khiến chúng ta chống lại nhau, điều đáng ngạc nhiên là sự phần nộ và đòn đánh rất sẵn sàng đối với chúng ta, khi chúng ta lấy ác báo ác. Chúng ta được thiết lập cho điều đó, đã nghĩ và đã nói xấu nhiều. Khi nói, chúng ta đã quen với việc không tha thứ, để khoái chí khi thấy người khác lúng túng, thậm chí là làm khổ những người mà chúng ta không có bất hòa; chúng ta đối xử như kẻ thù với những người mà chúng ta không biết; rồi làm sao chúng ta thấy mình bỗng dưng từ chối bác ái và phán xét bình tĩnh, khi vấn đề khó khăn hơn và kêu gọi một linh hồn được hình thành bằng cách thực hành lâu dài về các đức tính đó? Đó là lý do Giáo Hội mong muốn tình huynh đệ, muốn người ta không nghĩ xấu, muốn họ khóc khi thấy điều đó, muốn họ nói về người vắng mặt với sự tế nhị mà tinh thần cầu tiến khiến chúng ta sử dụng cho mọi người. Nếu bạn muốn chi phối hành động của mình, hãy KIỂM CHẾ LỜI NÓI và KIỂM SOÁT HÀNH ĐỘNG, hãy đặt một chiếc đồng hồ về trái tim của mình.

Nói xấu, gièm pha, nói hành là bộ ba – ba mà vẫn là một. Kinh Thánh có lời nhắc nhở đáng quan ngại:

1. Con người PHẢI CHỊU HẬU QUẢ lời mình nói và được hưởng những gì môi miệng họ thốt ra. Sống hay chết đều do CÁI LƯỖI, ai yêu chuộng nó, sẽ lãnh nhận hậu quả. (Cn 18:20-21)
2. VINH hay NHỤC đều ở LỜI NÓI cả, và cái lưỡi chính là mối họa cho con người. Đừng để bị mang tiếng là người bép xép, cũng đừng ăn nói quanh co. Vì nếu ăn trộm là điều nhục nhã, thì nói lời hai ý càng đáng lên án gắt gao. (Hc 5:13-14)
3. Đến Ngày Phán Xét, người ta sẽ PHẢI TRẢ LỜI về MỌI ĐIỀU VÔ ÍCH mình đã nói. Vì nhờ LỜI NÓI của anh mà anh sẽ được TRẮNG ẮN; và cũng tại LỜI NÓI của anh mà anh sẽ bị KẾT ẮN. (Mt 12:36-37)

ANTHONY ESOLEN

TRÂM THIÊN THU (chuyển ngữ từ CrisisMagazine.com)

Lễ Thánh Martha, 29-07-2020